

Sygn. akt II KK 486/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **M. J.**

ukaranego z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedzielę i święta oraz w niektóre inne dni (Dz.U. z 2018 r., poz. 305) w zw. z art. 151⁹ § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. ze zm. oraz z 2018 r., poz. 305),

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w dniu 24 lutego 2022 r.

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, na korzyść ukaranego,
od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 11 grudnia 2020 r., sygn. akt III Ka (...),

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P.

z dnia 29 października 2019 r., sygn. akt II W (...),

- 1. uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. i uniewinnia M. J. od popełnienia przypisanych mu wykroczeń;**
- 2. kosztami procesu obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w P. z dnia 29 października 2019 r., sygn. akt II W (...), obwiniony M. J. został uznany za winnego tego, że: „będąc osobą odpowiedzialną za prowadzenie działalności gospodarczej w Firmie Handlowo - Usługowej „H.” z siedzibą w P., ul. K. wbrew obowiązującemu zakazowi w niedzielę 13 maja 2018 r. powierzył wykonywanie pracy w handlu oraz wykonywanie czynności związanych z handlem w placówce handlowej, tj. sklepie „M.” przy ul. K. w P. zatrudnionym na podstawie umów o pracę pracownikom: R. oraz tego, że „prowadząc działalność gospodarczą w postaci przedsiębiorstwa M. J. Firma Handlowo-Usługowa „M.” z siedzibą w P., ul. P. wbrew obowiązującemu zakazowi w niedzielę 13 maja 2018 r. jako pracodawca powierzył wykonywanie pracy w handlu oraz wykonywanie czynności związanych z handlem zatrudnionym na podstawie umów o pracę następującym pracownikom: A. S., S. J. w sklepie „M.” przy ul. P. w P., R. A., S. w sklepie przy ul. K. w P.”.

Przyjmując, że każdy z tych dwóch czynów wypełnia znamiona wykroczenia z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedzielę i święta oraz w niektóre inne dni (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 466 – dalej ustawa o ograniczeniu handlu), Sąd Rejonowy na podstawie art. 10 ust. 1 tej ustawy w zw. z art. 9 § 2 k.w. wymierzył obwinionemu karę grzywny w wysokości 2.000,00 złotych.

Apelację od wskazanego rozstrzygnięcia sądu *meriti* wniosła obrońca ukaranego, która w sporządzonym środku odwoławczym podniosła zarzuty następującej treści:

1. obraza przepisów prawa materialnego, a mianowicie:
 1. art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedzielę i święta oraz w niektóre inne dni (t. j. Dz.U. z 2019, poz. 466) - przez przyjęcie, że obwiniony naruszył zakaz handlu w niedzielę poprzez powierzenie wykonywania pracy w handlu oraz wykonywanie czynności związanych z handlem pracownikom zatrudnionym na podstawie umów o pracę - do czego doszło w konsekwencji błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia;
 2. art. 6 ust. 1 pkt. 6 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedzielę i święta oraz w niektóre inne dni (t. j. Dz.U. z 2019,

poz. 466) - przez przyjęcie, że sklep „M.” przy ul. K. w P., sklep „M.” przy ul. P. w P. i sklep przy ul. K. w P. nie są placówkami handlowymi, w których przeważająca działalność polega na handlu wyrobami tytoniowymi;

3. art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (t. j. Dz.U. z 2019. poz. 466) przez nieuwzględnienie tego, że przeważająca działalność, o której mowa między innymi w art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy, oznacza rodzaj przeważającej działalności wskazany we wniosku o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, o którym mowa w ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 997, 1000, 1629 i 1669). błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który to błąd miał wpływ na treść tego orzeczenia - przez dowolne ustalenie, że sklep „M.” przy ul. K. w P., sklep „M.” przy ul. P. w P. i sklep przy ul. K. w P. są placówkami handlowymi, w których przeważająca działalność nie polega na handlu wyrobami tytoniowymi, a zatem poprzez pominięcie wpisów w CEIDG w zakresie Przedsiębiorstwa M.” z siedzibą w P., ul. P. oraz firmy Handlowo - Usługowej „H.” z siedzibą w P., ul. K., które to wpisy potwierdzają, że przedmiotem przeważającej działalności tych firm jest sprzedaż detaliczna wyrobów tytoniowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach (PKD 47.26.Z).

Po rozpoznaniu wniesionej apelacji, Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 11 grudnia 2020 r., sygn. akt III Ka (...), utrzymał w mocy zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji (pkt I wyroku) oraz zasądził od obwinionego na rzecz Skarbu Państwa koszty za postępowanie w drugiej instancji (pkt II wyroku).

Kasację w przedmiotowej sprawie, na korzyść obwinionego, wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich.

Skarżący zarzucił wyrokowi Sądu Okręgowego w K. z dnia 11 grudnia 2020 r., sygn. akt III Ka (...), utrzymującemu w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 29 października 2019 r., sygn. akt II W (...), rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego tj. art. 10 ust. 1 w zw. z art. 5 pkt 2 i art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i

święta oraz niektóre inne dni (Dz. U. z 2021 r. poz. 936), poprzez błędną wykładnię pojęcia „przeważającej działalności gospodarczej”, polegającą na przyjęciu, że jest ona oparta każdorazowo na łącznym spełnieniu kryterium materialnego i formalnego, tj. na ocenie wielkości sprzedaży danych dóbr (kryterium materialne) oraz rodzaju działalności, wskazanej we wniosku o wpis do Krajowego Rejestru Urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, o którym mowa w ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (kryterium formalne), podczas, gdy pojęcie to powinno być rozumiane ściśle, a decydująca w tym zakresie jest sama tylko treść wpisu w odpowiednim rejestrze.

Jednocześnie Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w K. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji i uniewinnienie ukaranego od popełnienia przypisanych mu czynów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu bez udziału stron na podstawie art. 535 § 5 k.p.k.

Przed przystąpieniem do merytorycznych rozważań co do zarzutu sformułowanego przez autora kasacji na wstępie poczynić należy uwagę o charakterze ogólnym.

We wniesionym nadzwyczajnym środku zaskarżenia skarżący sformułował zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, który to zarzut w przeważającej i mającej znaczenie dla rozstrzygnięcia sądu kasacyjnego części pokrywa się z zarzutem naruszenia prawa materialnego podniesionym w pkt. 1 lit. a i b apelacji obrońcy ukaranego M. J.. Wydawać by się więc mogło, że w sytuacji utrzymania w mocy przez Sąd odwoławczy zaskarżonego zwykłym środkiem odwoławczym wyroku sądu a *quo* brak podniesienia zarzutu naruszenia przez sąd *ad quem* przepisów prawa procesowego regulujących tok postępowania apelacyjnego, stawianie wprost zarzutu naruszenia prawa materialnego przez Sąd drugiej instancji powinno być uznane – co do zasady – za zabieg nieskuteczny. Rzecz wszelako w tym, że zaszłości związane ze sposobem interpretacji prawa materialnego, tak w wyroku Sądu Rejonowego, jak i w wyroku Sądu Okręgowego w

K., które okazały się błędne, pozwolił na podniesienie zarzutu rażącego naruszenia wymienionych w kasacji przepisów ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu również w odniesieniu do wyroku Sądu odwoławczego, który samodzielnie dokonał wykładni tych przepisów, niezależnie od sposobu ich interpretacji dokonanej w postępowaniu merytorycznym.

Przypomnieć należy, że w uzasadnieniu wskazanego wyżej wyroku Sądu Rejonowego w P., sąd *a quo* odnosząc się do treści przepisu art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz niektóre inne dni argumentował, iż pomimo, że obwiniony zgłosił jako dominującą działalność sprzedaż detaliczną wyrobów tytoniowych prowadzoną w wyspecjalizowanych sklepach w ramach wpisu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej Rzeczypospolitej Polskiej (CEIDG), nie uchylił on automatycznie poprzez to zgłoszenie stosowania zakazu opisanego w art. 5 wymienionej ustawy. Według Sądu pierwszej instancji w wymienionym przepisie ustawodawca tworząc określenie „przeważająca działalność” - użyte m.in. w art. 6 cytowanej ustawy - wyraźnie wskazał, że oznacza ono jedynie rodzaj przeważającej działalności wskazany we wniosku o wpis do stosownego rejestru, nie eliminując konieczności dokonywania oceny w realiach konkretnej sprawy przesłanki przewagi handlu danym towarem w ramach określonej działalności.

Z kolei, rozpoznając – dotyczący tej problematyki – zarzut apelacyjny Sąd odwoławczy w pisemnych motywach swojego orzeczenia podniósł, że najistotniejszą kwestią w przedmiotowej sprawie było ustalenie czy sklepy prowadzone przez obwinionego były placówkami handlowymi, w których przeważająca działalność polegała na handlu wyrobami tytoniowymi, w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu. Dalej Sąd odwoławczy argumentował, że reguły wykładni celowościowej (funkcjonalnej) wskazują, iż ustawodawca definiując w art. 6 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 6 ust. 2 tej ustawy placówki handlowe nieobjęte zakazem handlu w niedzielę i święta, odwołał się do kryterium mieszanego, tj. formalno-materialnego, sprowadzającego się w istocie do tego, że muszą być spełnione dwa warunki:

1. przeważająca działalność musi polegać na handlu prasą, biletami komunikacji miejskiej, wyrobami tytoniowymi, kuponami gier losowych i zakładów

wzajemnych, co powoduje, że zachodzi konieczność zobiektywizowania tego pojęcia w kategoriach ekonomicznych, poprzez porównanie wartości sprzedaży towarów wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 6 oraz innych niewymienionych w tym przepisie, a znajdujących się w ofercie handlowej (kryterium materialne);

2. rodzaj przeważającej działalności wskazany we wniosku o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, o którym mowa w ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej musi dotyczyć działalności mogącej być uznana za przeważającą wynikającej z zastosowania w/w kryterium materialnego (kryterium formalne).

Uwzględniając powyższe założenia Sąd drugiej instancji stwierdził, że przypadku ukaranego M. J., spełniony był tylko drugi warunek. W dniu 30 kwietnia 2018 r. dokonał on bowiem zmian wpisów w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej Rzeczypospolitej Polskiej poprzez wskazanie, jako przeważającej działalności, sprzedaży detalicznej wyrobów tytoniowych prowadzonej w wyspecjalizowanych sklepach (PKD 47.26.Z), w miejsce dotychczasowej sprzedaży detalicznej prowadzonej w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (PKD 47.11.Z). Sąd odwoławczy stwierdził, że nie było to jednak wystarczające do uznania, iż prowadzona przez niego działalność handlowa została wyłączona od zakazu handlu, określonego przez art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni, a to z uwagi na nie spełnienie warunku z powołanego wyżej pkt. I.

Pogląd ten zakwestionował w kasacji Rzecznik Praw Obywatelskich i z jego stanowiskiem należy się zgodzić.

Ustawodawca w art. 6 ust. 1 ustawy o ograniczeniu handlu ustanowił bogaty objętościowo katalog wyjątków od wprowadzonego w przepisie art. 5 tejże ustawy zakazu handlu w niedziele i święta. Jeden z nich został wymieniony art. 6 ust. 1 w pkt 6 ustawy. W przywołanym przepisie znalazło się wyraźne stwierdzenie, że zakaz, o którym mowa w art. 5, nie obowiązuje w „placówkach handlowych, w których przeważająca działalność polega na handlu prasą, biletami komunikacji miejskiej, wyrobami tytoniowymi, kuponami gier losowych i zakładów wzajemnych”. Stosownie natomiast do treści art. 6 ust. 2 ustawy, w brzmieniu obowiązującym w

dacie popełnienia czynów zarzucanych obwinionemu oraz w dacie wyrokowania w pierwszej i drugiej instancji, przeważająca działalność, o której mowa w ust. 1 pkt 2, 5, 6, 28, 29 i 30, oznaczała rodzaj przeważającej działalności wskazany we wniosku o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, o którym mowa w ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1068 oraz z 2017 r. poz. 60).

Użyte przez ustawodawcę przy redakcji art. 6 wymienionej ustawy określenie „przeważającej działalności” było przedmiotem wykładni dokonanej przez Sąd Najwyższy, który w postanowieniu z dnia 26 maja 2021 r., sygn. akt I KZP 15/20 (OSNK 2021, z. 7, poz. 26), stwierdził, że zwrot „przeważająca działalność” gospodarcza powinien być rozumiany ściśle, tj. zgodnie z definicją legalną zawartą w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz. U. z 2018 r. poz. 505, ze zm.). Wpis w odpowiednim rejestrze ma bowiem zamierzony przez ustawodawcę kluczowy charakter dla ustalenia przeważającej działalności i faktu, czy dana działalność podlega zakazowi handlu we wskazane dni, czy też jest wyłączona spod tego zakazu. W treści uzasadnienia do przytoczonego postanowienia Sąd Najwyższy wskazał również, że termin „przeważająca działalność” jest pojęciem zaczerpniętym z unormowań z zakresu statystyki publicznej, czego potwierdzeniem jest sama treść przytoczonego już wyżej art. 6 ust. 2 ustawy o ograniczeniu handlu.

Sąd Najwyższy orzekający w niniejszym składzie wykładnię i wyprowadzony na jej podstawie rezultat interpretacyjny w całej rozciągłości podziela. W obowiązującym – w dacie orzekania przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 26 maja 2021 r. – stanie prawnym, jedynym możliwym sposobem odkodowania pojęcia „działalność przeważająca” jest przyjęcie go w znaczeniu wynikającym z treści przepisów odwołujących się do materii statystyki publicznej, wymienionych w treści uzasadnienia tego orzeczenia. W szczególności trafnie w postanowieniu uargumentowano, że przyjęciu kryterium materialnego, czy też materialno-formalnego, jak to uczyniono chociażby w niniejszej sprawie w odniesieniu do ukaranego M. J. – w miejsce wskazanego w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni wymogu

formalnego – sprzeciwiałaby się jedna z podstawowych reguł interpretacyjnych - zakaz wykładni *per non est*.

Tym samym, również w obowiązującym – w czasie czynów zarzucanych ukaranemu oraz dacie orzekania przez Sąd pierwszej i drugiej instancji w tej sprawie – brzmieniu przepisów ustawodawca nie odwołał się do kryterium materialnego związanego z rzeczywiście prowadzoną działalnością, a posłużył się jedynie kryterium formalnym – rodzajem działalności określonej we wniosku o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, o którym mowa w ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej. Przepis art. 6 ust. 2 powołanej ustawy o zakazie handlu zawierający w swojej treści definicję legalną, był więc jasny i nie powinien budzić wątpliwości.

Błędnie przy tym sądy obu instancji uznały za adekwatny do rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 19 grudnia 2019 r., I KZP 13/18 (OSNK 2019, z. 1, poz. 1), który nie dotyczył problematyki objętej następnie powołanym wyżej postanowieniem z dnia 26 maja 2021 r., I KZP 15/20. W uchwale tej uznano, że „przeważająca działalność”, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz niektóre inne dni (Dz.U. z 2018 r., poz. 305), to działalność dotycząca handlu łącznie prasą, biletami komunikacji miejskiej, wyrobami tytoniowymi, kuponami gier losowych i zakładów wzajemnych, jak i taka działalność, która za swój przedmiot ma tylko jeden ze wskazanych w tym przepisie asortyment. Tym samym Sąd Najwyższy nie rozstrzygał wówczas, przy wykładni zwrotu „przeważająca działalność”, o zastosowaniu kryterium formalnego, materialno-formalnego, czy też materialnego, a jedynie o tym, czy konieczne jest objęcie taką działalnością – mającą charakter przeważający – łącznie wymienionych w przepisie rodzajów asortymentów czy też również tylko niektórych z objętych nim towarów. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wprost stwierdził, że „odrębnej wykładni wymaga zagadnienie interpretacji definicji ustawowej „przeważającej działalności”, w której za kryterium przyjęto formalny wpis do rejestru”. Takiej właśnie interpretacji dokonano w postanowieniu wydanym pod sygn. I KZP 15/20.

Potwierdzeniem wyniku przeprowadzonej przez Sąd Najwyższy w tym postanowieniu wykładni były zmiany legislacyjne dokonane przez ustawodawcę po dacie jego wydania.

Regulacja art. 6 ust. 2 otrzymała bowiem nowe brzmienie na mocy art. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 14 października 2021 r. (Dz.U.2021.1891) i od dnia 1 lutego 2022 r. przepis ten stanowi, że: „Przeważająca działalność, o której mowa w ust. 1 pkt 2, 5-7, 28 i 29, oznacza rodzaj przeważającej działalności wskazany we wniosku o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, o którym mowa w ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 955 i 1641), jeżeli działalność ta jest wykonywana w danej placówce handlowej i stanowi co najmniej 40% miesięcznego przychodu ze sprzedaży detalicznej w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2016 r. o podatku od sprzedaży detalicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1293). W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 30, przepis zdania pierwszego stosuje się odpowiednio”. Ustawodawca zdecydował się zatem na zastosowanie również kryterium materialnego w ustanowionej w ustawie definicji „przeważającej działalności”, wprowadzając w niej, lecz dopiero z dniem wejścia w życie dokonanej zmiany, kryterium mieszane formalno-materialne.

Powyższe czyni zasadnym wywód Rzecznika Praw Obywatelskich, że w realiach niniejszej sprawy brak było podstaw do przyjęcia, iż ukarany M.J. swoim działaniem wypełnił znamiona wykroczenia z art. 10 ust. 1 ustawy o ograniczeniu handlu, skoro ustalono w niej – zgodnie z wpisem, dokonany przez w CEIDG – że prowadzone przez niego placówki handlowe były wyłączone od zakazu z art. 5 pkt 2 tej ustawy zarówno w dacie zarzucanych mu czynów jak i w czasie wyrokowania. Potwierdzają to będące integralną częścią akt sprawy wydruki z CEIDG, dotyczące przedsiębiorstw w ramach działalności których miało dojść do naruszenia zakazu handlu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. (k. 16-18, 29-30). W ich treści znajduje się bowiem wyraźne wskazanie przeważającej działalności gospodarczej jako „47.26.Z Sprzedaż detaliczna wyrobów tytoniowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach”, a wobec jednoznacznego, obowiązującego w tym okresie brzmienia art. 6 ust. 2 ustawy o ograniczeniu handlu, takiej oceny prawnej zachowania M. J. nie mogą zmienić dowody obrazujące

asortyment jego sklepów (k. 13 wydruki zdjęć z opisem) ani wskazujące na obroty netto osiągnięte przez kontrolowane przedsiębiorstwa w poddanym badaniu okresie (k. 126 – wydruki obrotów zawarte na 3 kartach formatu A4 w kopercie).

Uwzględniając całokształt przeprowadzonych wyżej rozważań i zasadność zarzutu podniesionego w kasacji należało uchylić zarówno rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego, jak i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu pierwszej instancji i ukaranego M. J. uniewinnić od popełnienia przypisanych mu wykroczeń. Pomimo zaistniałego już przedawnienia orzekania w niniejszej sprawie, prymat w takim wypadku ma przesłanka materialna warunkująca nie tylko prowadzenie postępowania, ale i samą odpowiedzialność wykroczeniową określoną przepisami prawa materialnego.

Konsekwencją powyższego rozstrzygnięcia było też obciążenie Skarbu Państwa kosztami procesu.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.